

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΒΙΧΤΩΡΑ ΠΑΝΙΝ : 'Η δύσκολη ώρα,
ρομάντζο 1920.

Τὸ βιβλίο τοῦ Ρούσσου συγγραφέα Βίχτωρα Πάνιν, μὲ τὸν τίτλο «Ἡ δύσκολη ώρα», μεταφρασμένο γερμανικὰ ἀπὸ τὸν Α. Ruckward, μᾶς χαρίζει ἕναν καθρέφτη, ὅπου μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε τὴ ζωὴ τῆς σημερινῆς Μπολσεβικικῆς Ρωσσίας, ὅχι μὲ τὸ πρῖσμα ποὺ βλέπουμε τὴ ζωὴ αὐτὴ οἱ ἄνθρωποι τοῦ παράνομου κέρδους ἢ τῆς προκατάληψης, οὔτε μὲ τὰ μάτια τῶν ἰδεοληπτῶν ὀραματιστῶν ἐνὸς ἀνύπαρχτου σήμερα Μπολσεβικικοῦ παραδείσου, παρὰ μὲ τὰ μάτια ἐνὸς ἀμερόληπτου, ψυχροῦ παρατηρητῆ, ὀπλισμένου μὲ βαθὴ φιλοσοφικὸν νοῦ καὶ βαθιὰ ἀντικειμενικὴ παρατήρηση.

Τὸ βιβλίο τιτλοφορεῖται ρομάντζο. Ἀκριβέστερα, μποροῦσε νὰ ὀνομαστῆ « εἰλίδες ἡμερολογίου». Ἀρχίζει ἀπὸ τὴς 16 Αὐγούστου καὶ τελειώνει στὴς 19 τοῦ Φλεβάρη. Μέσα στὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ὁ συγγραφέας μᾶς παρουσιάζει διάφορα ἐπεισόδια ποὺ δὲν ἔχουν καὶ τόσο βαθιὰ ἐσωτερικὴ σύνδεση πάντα τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, μὰ ποὺ ὅλα ἐνώνονται στὴν κοινὴ προσπάθεια νὰ καθρεφτίσουν τὴ Ρούσσιαν ψυχὴ, ὅχι μόνον στὴν ἐπιφανειακὴ τῆς ἐμφάνιση, παρὰ στὴν ἀληθινὴ τῆς ἐσωτερικὴ ὑπόσταση, διαμορφωμένη ἀπὸ λόγους ἱστορικοὺς, φυλετικοὺς, κοινωνικοὺς καὶ φιλοσοφικοὺς. Τὸ ἔργο ἔχει πῶς πολλὴ σημασία φιλοσοφικὴ καὶ ψυχολογικὴ. Ἐἶναι μιὰ βαθιὰ ἀνάλυση τῆς περιεργῆς Ρούσσιαν ψυχῆς, μὲ τὴν αἰώνια τάση τῆς πρὸς τὸ μυστικιστικὸν καὶ τὸ ἀπόλυτον καὶ τὴν ὁρμὴ τῆς πρὸς τὸ πάθος καὶ τὴ θυσία, ἀπὸ ἄνθρωπον ποὺ δὲν ἀγωνίζεται οὔτε νὰ ἐξωραῖσει οὔτε νὰ ἀποκρύψει τίποτα ἀπὸ τὴν ὀμὴν πραγματικότητά, ὅπως παρουσιάζεται στὰ μάτια καθὲ ἀμερόληπτου παρατηρητῆ ποὺ ξαίρει νὰ βλέπει μέσα στὴς μυστικὰς πτυχὰς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Τὸ ἔργο ξετυλίγεται μέσα σὲ μιὰ ἀτμοσφαῖρα οἰκογενειακῆς τρυφερότητας καὶ ἀθλιότητος. Ὁ Νικόλας Πέτροβιτς, ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου, εἶναι ἕνας διάσημος συγγραφέας, ποὺ ἔχει πᾶς κερδίσει τὴ δόξα καὶ τὸν πλοῦτον. Ὅλοι τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς ἕνα μεγάλο γνώστη τῆς ζωῆς, ἕνα λεπτὸν ψυχολόγον, ποὺ τὸ διαπεραστικὸν τοῦ μῦθου τρυπᾷ μέσα σὲ ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Σὰ γυρῆζει ἀπὸ τὸ μέτωπον, ποὺ εἶτανε χροῖα στρατιωτικῆς, θρῖσκει μέσα στὸ σπῖτιν τοῦ μιὰ βασιὰ ἀτμοσφαῖρα. Τὸ κορίτσι τοῦ θρῖσκεται σὲ μιὰ ψυχρότητα πρὸς τὴ μητέρα του, ἢ γυναῖκα του τοῦ φαίνεται ἀποκρουστικὴ μὲ κάτι τὸ ὑποπιπὸν ποὺ διακρίνει ἀπάνου τῆς. Κι ἀπάνου ἀπ' ὅλα ἡ δυσκολία τῆς ζωῆς. Στὸ σπῖτιν τρέφονται μὲ ἕνα εἶδος νερόσουπας καὶ τὸ ψωμὶ μοιράζεται μὲ τὸ διαθήτη. Στὴν πόλη βασιλεύει μιὰ θάρα, ἄγρια ἡσυχία. Κάθε μέρα ἀκούγονται ντουφεκιὰς καὶ κανονιὰς σὲ διάφορες συνοικίαις, κ' ἡ κυκλοφορία στὸς δρόμους εἶναι δύσκολη κ' ἐπικίνδυνη.

Ὁ Νικόλας Πέτροβιτς, ποὺ ζοῦσε πρῶτον μὲ τὰ ἐισοδήματα τῶν βιβλίων του μιὰ ζωὴν πλούσια, τώρα βλέπει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑποχρεωμένον νὰ τρέφεται μὲ μιὰ νερόσουπα καὶ νὰ δοκιμάζει τὴ σιωπηλὴ τραγωδίαν τοῦ μικροῦ Βόβα, τοῦ παιδιοῦ του, ποὺ τὸν κοιτάζει πάντα λαίμαργα στὰ μάτια. Μὰ εἶναι μέσα στὸ σπῖτιν μιὰ ψυχὴ ποὺ ἀγρυπνεῖ γιὰ τὸ Βόβα. Ἐἶναι ὁ «Κα-

λὸς ἄνθρωπος», ἕνα εἶδος πορτιέρη, φρόντιστῆ, ἕνας τύπος γέρου Ρούσσου φιλοσόφου, γιομάτου καλοσύνης, ποὺ δὲ δυσκολεύεται νὰ προσφέρει κι αὐτὸς τὸ κομμάτι του, γιὰ νὰ γιομίσει τὸ στομαχάκι τοῦ μικροῦ Βόβα. Ἡ μορφή τοῦ γέρου αὐτοῦ περνάει σὲ ὄλο τὸ ἔργο ὡς ἡσικος, σκορπίζοντας μιὰν ἄγια καλοσύνη μὲ τὴ φιλοσοφικὴ του ἐγκαρτέρηση.

Οἱ μαθητὲς κάποιας ἀνώτερης σχολῆς ἐπαναστατοῦνε ἐναντὶα στὰ Σοβιέτ κ' ἡ ἐξουσία τοὺς πολιορκεῖ στὸ χτίριον τῆς σχολῆς, ὅπου εἶναι ὄχρωμαμένοι, καὶ τοὺς χτυπάει μὲ κανόνια. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ νέοι εἶναι καταδικασμένοι σὲ σίγουρον θάνατον. Ἡ κρεμάλα τοὺς καρτεράει σὲ λίγο. Αὐτὴ ἡ σκέψη τοῦ γενναίου τῆ φρικῆς. Πηγαίνει ὁ ἴδιος ἀντιπρόσωπος τῶν Σοβιέτ, στοὺς ἐπαναστάτας ἀντιδραστικοὺς, γιὰ νὰ τοὺς συμβουλέψει νὰ παραδοθῶν. Παρουσιάζεται μέσα στὴ σάλα, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένοι οἱ ἐπαναστάτες, κι ἀρχίζει νὰ τοὺς βγάζει λόγο. «Ὁ ἄνθρωπος, τοὺς λέει, ἔχει ἱερὸν δικαίωμα νὰ ζεῖ, εἶναι κακούργημα νὰ σπρώξει κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴ βία στὸ θάνατον. Πατριδὰ, πατριωτισμὸς δὲν εἶναι τίποτις ἄλλο παρὰ ἕνας ἀτιμὸς ὑπνωτισμὸς ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς χροσασμένους γιὰ νὰ σπειροῦνε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἔχτρα καὶ τὸ μῖσος. Γελιοῦνται ὅσοι νομίζουν πῶς πεθαίνοντας κερδίζουν τὴν ἀθανασία. Ποιὸς συλλογιέται σήμερα τοὺς στρατιώτας τοῦ Μεγαλέξαντρου, τοῦ Καίσαρα, τοῦ Ἀττίλα; Ποιὸς λυπᾶται τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πεθάνανε, χωρὶς νὰ ξαίρουνε γιὰτί; Πεθάνανε μόνον γιὰ νὰ χαρίσουνε τὴ δόξα στοὺς ἀρχηγούς τους, ποὺ αὐτοὶ τοὺς δολοφονήσανε. ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἀπόμεινε τίποτα, μόνον ἡ δόξα τῶν ἀρχηγῶν ἀπόμεινε». Ἐνας τὸν διακόπτει: «Προδότη, ψεύτη, ἐσὺ ὁ ἴδιος στὰ βιβλία σου δὲ μᾶς ἔγραψες, πῶς ἡ ἀγάπη στὴν πατριδὰ εἶναι ἄγια; δὲ μᾶς ἔγραψες θαυμαστά τοὺς ἥρωας; πολλοὶ ἀπὸ μῶς ἀπὸ τὰ βιβλία τὰ δικά σου παρακινήθηκαν πρὸς τὸ θάνατον». Ὁ Νικόλας Πέτροβιτς ταραγμένος ἀπὸ τὴ σκληρὴ αὐτὴ διακοπή, ἔτοιμος νὰ λιγοθυμήσει, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ θῆμα μέσα σ' ἕναν τρομερὸ θόρυβον.

Μιὰ μέρα θρῖσκει μέσα στὴν κάμαρά της τὴ γυναῖκα του στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς ἄλλου. Ἐταὶ οἱ παλιὰς ὑποψίαις του ἐπαληθεύουνε. Στὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του ἡ γυναῖκα του εἶχε πάρει τὸν κακὸν δρόμον. Ὁ πόλεμος ἔφερε μιὰ γενικὴ ὄλικη καὶ ἠθικὴ ἐξάσθησιν. «Ὁ σημερινὸς γάμος, λέει ὁ ἴδιος, εἶναι μιὰ δημόσια πορνεία, ἡ οἰκογένεια ἕνα μωροτέλλο μὲ σκῆμα μιὰς ἡμορφῆς βίλλας».

Τί πρέπει νὰ κάνει τώρα; Νὰ τὴν σκοτώσει; Νὰ τὴν διώξει; Δὲν κάνει οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο. Σιωπαίνει, οὐσιαστικὰ χωρισμένος ἀπὸ κενρὸ ἀπὸ τὴ γυναῖκα του, ὅσο ποὺ μιὰ μέρα μ' ἕνα γραμματάκι ἢ γυναικα του τὸν πληροφοροεῖ πῶς ἀφίνει τὸ σπῖτιν.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ σπιτιοῦ γίνεται τώρα πῶς βαρὴ. Κρύον, γιὰτί δὲν ὑπάρχουνε τὰ μέσα γιὰ ζέσταμα, πείνα. Ἡ μεγαλύτερὴ τοῦ κόρη, ἡ Νούσσια, βγαίνει τώρα πολὺ συχνὰ ἀπὸ τὸ σπῖτιν. Μήπως πρόκειται κι αὐτὴ νὰ κολοινηθῆσει τὸ δρόμον τῆς μητέρας της; Ἡ σκέψη κ' ἡ μελαγχολία γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς Ρωσσίας, τοῦ βαθαίνει τὴν ψυχὴν. Ἐνας ποὺ ἔρχεται νὰ τὸν ἐπισκεφτεῖ στὸ σπῖτιν του, τὸν βεβαιώνει πῶς 90 οἱ οἱ σοσιαλιστὲς εἶναι, ἀμα τοὺς κοιτάζει κανεὶς ἀπὸ κοντὰ, κακούργοι, ληστὲς, δολοφόνου, κι αὐτοὶ θέλουνε τώρα νὰ κυβερνήσουνε τὴ Ρωσσία! Τὸν ἀφήνει νὰ λέει, νὰ λέει. Ὑστερα τοῦ ἀποπνέγει, ἀνάμεσα σὲ

άλλα πολλά : «Τί χρειάζονται οι καινούριοι πόλεμοι, τί χρειάζονται οι καινούριες αιματοχυσίες ; Η ζωή πρέπει να πλαστεί, και στο χτίσιμό της έχει ο καθένας τη θέση του, δίχως πόλεμο. Οι άνθρωποι χωρστούνε όλοι, σαν άπλοι εργάτες, να δουλέψουνε για τους ξυπνήσουνε τη συνείδηση της λευτεριάς και του Άνθρωπισμού. Για να γίνει αυτό, δε χρειάζεται κανένα πρόγραμμα. Χρειάζεται μόνο βαριά δουλειά, ροζάρικα χέρια, πρόσωπα που να στάζουνε ιδρωτα, και προπάντων, αιομικό παράδειγμα. Άνθρώποι που ή καρδιά τους είναι γιομάτη Μίσος και Άδιαλλαξία, εν μπορούνε να γίνυνε άπόστολοι της Άγάπης και της Λευτεριάς»

Η ζωή του παρουσιάζει τώρα ένα σωρό ήθικά προβλήματα, που δεν τα είχε ως τώρα συλλογιστεί. Μιά ψευτιά ανακαλύφτει μέσα στα έργα του. Η ζωή δεν είναι όπως την ή συγράφισε στα βιβλία του. Μεγάλος του δάσκαλος στέκεται ή Πείνα. Αύτη του άνοιγει τα μάτια. Τώρα που κι αυτός ο ίδιος άρχισε να πεινάει, αυτός που είχε ζήσει με βασιλική άνεση, άδιαφορώντας για τα μελεούνια των πεινασμένων, τώρα μπαίνει στο βαθύτερο νόημα της ζωής. Λέει «Πείνα ! Έσύ είσαι ή καρπόφορη, ή ακατάληφτη μάλιστα. Σε καταριέμαι. Πόσα δάκρια, πόσο αίμα, πόση δυστυχία έφερες στον κόσμο. Καμιά δικαιοσύνη δε θα βασίλει ποτέ σ' αύτη τη γήινη κοιλάδα του κλαυθμόνα, όσο έσύ δεν αφανιστείς ! Πείνα ! Έσύ είσαι ο Θεός μου, Ηδίκητής και Δίκαιος, γονατίζω μπροστά σου, γιατί έσύ, έμένα, τον τυφλό τώρα στα γερατειά, μου άνοιξες τα μάτια. Ένωσα τους ανθρώπους και τον Κόσμο, κατάλαβα πόσο μεγάλο έγκλημα έκανα έγώ ενάντια σε εκατομμύρια ανθρώπινες ύπαρξεις που σκύδουνε από την πείνα. Κι αν είναι να με φέρεις στον τάφο, έγω σε βλογάω, γιατί αυτό είναι μια εύτυχια να πεθάνει κανείς άπου ένιωσε αύτη την αλήθεια, κι αύτη τη γνώση που άπόχτησα έγώ, θα την κληροδοτήσω και στους μεταγενέστερους.»

Έτσι, τώρα που πεινάει κι ο ίδιος, άρχίζει να βλέπει τη ζωή με μάτια καθαρότερα. Το έργο του εΐτανε ψευτικό. Δεν είχε δει ως τώρα εκείνους που άγωνιζόντανε με τον ιδρωτα και το αίμα τους να του έξασφαλίσουνε τον πλούτο και την άπολαψη. Είχε ιδεί μόνο τους χορτάτους, τους εκφυλους, αυτούς που με τη μολυσμένη πνοή τους φαρμακωνανε την άτμόσφαιρα, τους παρόσιτους, και σ' αυτούς, μόνο σ' αυτούς είχε αφερώσει το ταλέντο του. Εΐτανε ο συγγραφέας, όπως τους βλέπουμε και δώ και παντού, που βλέπει τη ζωή από άψηλά, που δεν καταδέχεται να σκύψει κάτω, να κατεβεί από τα σύννεφα, να ιδεί τη μούρη δυστυχία που κυλάει στα πόδια του και που αύτη μόνο θα τονε μπάσει στο βαθύτερο νόημα της ζωής.

Γιατί ο Νικόλας Πέτροβιτς δεν εΐτανε—αυτός ο φημισμένος συγγραφέας, — μόνο ένας τυφλός, μα κ' ένας ανήθικος. Πολλές γυναίκες πηγαίνανε στο σπίτι του για να του ξεμολογηθούνε το θαυμασμό τους, και πολλές φορές, το μολογεί ο ίδιος, δε δυσκολευότανε να δεχτεί την τιμή τους, που του καταθέτανε στα πόδια του σα λιβάνι θαυμασμού και λατρείας. Αύτη εΐτανε κ' ή τύχη της Όλιας. Ένα έξωτικό πλάσμα, κόρη ενός καλλιτέχνη, πηγαίνει να του φωνάζει πόσο τονε θαμάζει. Τίποτα δε συλλογιέται μπροστά τη λάμψη του. Πέφτει στην άγκαλιά του κι όταν, τη στιγμή που έπαψε πιά να είναι παρθένα, τηνε ρωτάει γιατί

κλαίει, εκείνη του άποκρίνεται. «Άχ ! είμαι τόσο εύτυχισμένη». Αυτός είναι ο μέσος τύπος των σημερινών διανοούμενων, που χωρίζει τη θεωρία από την πράξη, που νομίζει πως μπορεί να λείει δημοφες θεωρίες δίχως να έχει τη δύναμη και να τις εφαρμόζει ο ίδιος στη ζωή του. Άνήθικοι άνθρωποι, ανήθικη τέχνη.

Αυτό θέλει να πεί ο συγγραφέας όταν του παρουσιάζεται στο σπίτι του μια έπιτροπή από καλλιτέχνες, κουρελίδες κι αδύνατους από την πείνα, να του ζητήσει τη μεσολάθηση στα Σφριέτ για την καλύτερη ψη της θέσης τους. Λέει ένας απ' αυτούς σε μια εύτυχισμένη στίγμή, απεπίνωσσης : «Μου φαίνεται πως ή δυσπιστία της Κυβέρνησης απέναντι μας τέλεια μάς αξίζει, άπου έμεις άνθρωποι της Τέχνης και της Έπιστήμης, έως τώρα σταθήκαμε οι άντυπαθητικότεροι υπερέτες των πλούσιων, των χορτάτων, των ισχυρών. Για ποιόν τραγουδούσε ο Ξακουστός τραγουδιστής ; Σε ποιόν χάριζε την τέχνη του ο θεατρίνος ; Για πο.όνε ο γλύπτης αάλιζε τγάματα ; Μόνο για τους Χορτάτους και τους Πλούσιους, γιατί μόνο αυτοί εΐτανε σε θέση να πλερώσουνε για αύτη την τέχνη, για τις έκκλησιές τους από την άκολασία και τον εκφυλισμό των Πλουσίων και των Χορτάτων έβγαίνε. Έδωσε ποτέ καμιά προσοχή ή Τέχνη αύτη για τα μελεούνια των εργατικών μαζών, με τα ροζάρικα χέρια και τα πρόσωπα που στάζουνε ιδρωτα ; Ύπηρες, ως είναι και μια ψιλή κλωστή, που να ένώνει την Τέχνη μας μ' αυτές τις μάζες ; Έμεις, οι ίεροφάντες, είμαστε ξένοι σ' αυτούς. Οι κύριοι Καθηγητές, οι παπάδες, δε δημιουργήσανε έξυπνες θεωρίες για το δικαίωμα της καταδυνάστεψης των ανθρώπων, και δεν κηρύξανε μέσα στις έκκλησιές τους και στα σχολεία τους τον πόλεμο ; Δε φέρανε τον Πατριωτισμό ; Να, ναί, ναί, χίλιες φορές ναί ! Αύτη ή άτιμη εκμετάλληση σε εκατομμύρια εργάτες θα μπορούσε να γίνει, αν οι χιλιάδες μηχανικοί, δικηγόροι, έφευρέτες, υπάλληλοι, αξιωματικοί, δεν πουλούσανε τη συνείδησή τους και το μυαλό τους στους φαμπρικάντες, στο μαπανκιέρή, στον έμπορο ; Πόσο άληθινά βλέπει τη ζωή τώρα που πεινάει ; Πόσο άληθινό, πόσο δίκαιο αυτό το σκληρό μαστίγμα των διανοούμενων, που καταντήσανε σε όλες τις χώρες και σε όλους τους καιρούς οι μεγαλύτεροι άπολογητές του Κακού και της Ψευτιάς.

Οι μέρες της ζωής του κυλούνε θολές, Κρού, πείνα, που όλοένα τονε σφιγγει περισσότερο. Καλά οι μεγάλοι. Μα ο μικρός Βόδας πως θα βαστάξει σ' αυτό το καθημερινό μαρτύριο, αυτός που όνειρεύεται να λυώσουνε τα χιόνια και να δγει ο ήλιος, όπως του είχε υποσχεθεί ο πατέρας του ; Μα σαν άγγελος καλοσύνης παραστέκει δίπλα του πάντα ο γέρος, ο «καλός άνθρωπος». Αυτός βρίσκει τρόπο να οικονομήσει λίγο ψωμάκι, μιαν άγκαλιά ξύλα για να θερμάνουνε την κάμαρα τη μικρούλα και σκοτεινή, όπου έχουνε μεταφέρει τώρα το Βόδα. Ο άνθρωπος αυτός που πιστεύει πως ή άγάπη για τον άνθρωπο είναι ό,τι το νερό για το ψάρι, αυτός είναι όλος καλοσύνη κι απάληση.

Τα σύννεφα πλακώνουνε βαριά την ψυχή του Νικόλα Πέτροβιτς. Θεωρεί τον εαυτό του για δήμιο, γιατί αυτός έφερε στον κόσμο το Βόδα, κι άποτάστρεψε την Όλια και την έσπρωξε στην πορνεία, αυτός σκόρπισε στον κόσμο, με τα βιβλία του, το ψέμα και την άπάτη. Γιαυτό θεωρεί υποχρέωσή του να τηνε

συμμαζέψει από τους δρόμους στο σπίτι του και να συζεί μαζί της σά να είναι παιδί του, τώρα μάλιστα πούφυγε ή γυναίκα του, πέθανε ή γριά παραμάνα κ' ή μεγάλη κόρη του, ή Νούσσια, σπάνια βρίσκεται στο σπίτι, κι ό Βόβας έχει τόση ανάγκη από περιποίηση.

Θάφησει λοιπόν τόν Βόβα του να πεθάνη / > την πείνα ; "Όχι. Θα βγει να ζητιανέψει. Κι αυτός ό ξακουστός συγγραφέας βγαίνει ένα βράδι στο δρόμο και παίρνει από πίσω μιάν γυναίκα πλούσια για να της ζητήσει λημοσύνη για τόν παιδί του. Ξαναγυρίζοντας στο σπίτι του συντριμμένος, βλέπει στο πεζοδρόμιο μιάν γυναίκα να κάθεται. Είναι στοιλιά στο μεθύσι, άνάστητη. Είναι ή κόρη του, ή Νούσσια. Με χίλια βάσανα τηνε μαζώνουνε στο σπίτι, κι όταν τηνε γδύνουνε για να τηνε δάλουνε στο κρεβάτι, τότε για πρώτη φορά βλέπει πώς ή κοιλιά της είναι στρογγυλεμένη. Ή Νούσσια είχε παραστρατήσει. Τή φτώχεια την ακολουθεί πιστά ή ήθική αθλιότητα, ό έξευτελισμός τού άντρα, ή εκπόνρευση της γυναίκας. Είναι στον έβδομο μήνα. Μου τόν ξομολογήθηκε ή ίδια, τού λέει ή Όλια.

Αρχίζει ή δραματικώτατη περιγραφή της άρρώστειας τού Βόβα. Πεθαίνει από την πείνα. Ένα παιδάκι πέντε χρονών πεθαίνει γιατί δέ βρίσκεται λίγο ψωμί, λίγο γάλα. Ντροπή, ντροπή για τόν πολιτισμό μας ! « Αν είχε κι ό Κλεμανσώ ένα παιδί ν' πέθαινε από την πείνα ! Αν τόν ώδηγοΰσε κανείς έδω και τόν έβαζε κοντά στο κρεβάτι τού ΡΑΡ ή καρδιά αΰτου τού γέρο δήμου θά μαλάκωνε ; Θάδινε ένα κομμάτι ψωμί στο Βόβα μου ; Ένα κομμάτι ψωμί και λίγο γάλα θά φτάνανε για να σώσουνε τη ζωή του ».

(Συνέχεια)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΤΑ ΠΟΛΙΤΗ

Άγαπητέ Νουμά,

Προχτές, ξεφυλλίζοντας τούς τόμους σου, σταμάτησα με άπορία σέ κάτι άρθρα, μ' έπιγραφές «Τό κοινωνικό ζήτημα» κ' «Έγωισμός», και ύπογραφή Φώτος Πολίτη. Τά άρθρα αυτά είναι, Νουμά μου, φλογερά κηρύγματα σοσιαλισμού. Και άμέσως θυμήθηκα τά χρονογραφήματα πού διαβάζω, σκοτώνοντας την ώρα μου. στην έφημερίδα «Πολιτεία», φλογερά αντισοσιαλιστικά κηρύγματα, γραμμένα και δαΰτα από τόν ίδιο κ. Φ. Π. (Φώτο Πολίτη). Σ' αυτά τά τελευταία ό Φ. Π. άρνιέται πώς ό σοσιαλισμός είναι ιδεολογία, κ' ύποστηρίζει πώς είναι ταπεινή ύπόθεση στομαχιού, και δείγμα αφάνταστου άτομικισμού κ' έγωισμού. Ό πειρασμός δέ μ' άφίνει να μήν αντιγράψω μερικά κομμάτια από τά πρώτα άρθρα τού Φ. Π. Γράφει λοιπόν και λέει εκεί : «Έπειδή παραδέχομαι να τ ά γ ρ ά μ μ α τ ό σύστημα τού Σκληρού, πιστεύω πώς ή αίτία της στασιμότητας βρίσκεται στον ψευτοφροειδάλω ιδεαλισμό της πλουτοκρατίας μας,

και είμαι όπως και κείνος της ιδέας πώς μόνο τότε θά κατορθώσουμε να δώσουμε μιάν κίνηση στη στασιμμένη μηχανή μας άμα σπάσουμε τά είδωλα με τά όποια μās θρέφει ή κυριαρχοΰσα τάξη, δημιουργώντας δυνατή αντιπολίτευση από τις τ ά - ξ ε ς τ ο υ λ α ο υ » (Νουμάς φύλλο 326). Κι άλλου : «Έτσι προχώρησε ή κοινωνία, με βάση τόν έγωιστικό ένστικτο τού άτόμου» (Νουμάς 346). Και ρεκάτου : «...Τό ίδιο και με την άστική τάξη Τώρα πού σηκώθηκε ό πόλεμος εναντίον της, έχει ανάγκη από κάθε είδους στοιχείο (π. χ. από τόν Φ. Πολίτη), για ν' πδξήσει τη δύναμή της, και για να κρατήσει σέ ύπνοτισμό (με χρονογραφήματα, λέμε μεις), κείνους πού εκμεταλλεύεται». (Νουμάς 347). Κι ακόμα παρακάτου : «Αΰτός είναι ό σοσιαλισμός, πού ή κοινωνία του θάρθει, γιατί τη γεννάει σιγά σιγά αΰτή ή φύση τού καπιταλισμού. Σέ κάθε ά ν ε π η ρ έ α σ τ ο φαίνεται καθαρά ή δροσιά και ή προοδευτική τάση τού συστήματός του... Τό σοσιαλιστικό καθεστώς άχι μόνο εκφυλισμός δέ θάνα, μα άπεναντίας θάνα τ ι ά ν ώ τ ε ρ ο ά π' όλα τά προηγούμενά του καθεστώτα... Όσοι λοιπόν πολεμάνε (βλέπε Φώτο Πολίτη) τώρα τόν σοσιαλισμό, τίποτ' άλλο θέν κάνουνε παρά να δείχνουν ολοφάνερα την άστική φύση τους, με τόν στάσιμο φιλοσοφικό τους σύστημα, τόν ίδιο δηλαδή πούκαναν οι φροειδάλιο χτυπώντας τούς άστούς». (Νουμάς, 347). Βλέπεις λοιπόν, Νουμά μου, πώς φανάρη, πώς μ' όλη τους την πρόχειρη διατύπωση, ό Φ. Π. τά λέει τά πράματα όλότελ' αντίθετα από τόν ίδιο Φ. Π. Πότε άραγες λέει την άλήθεια ό Φ. Π. ; Τότες ή τώρα; Μήν τάχα ξελείχτηκε τελευταία; Μά ποιος τάχα μās βεβαιώνει πώς δέν μπορεί να ξαναξελείχτει, κι ό,τι λέει σήμερα να τάποκηρΰξει και ν' άγκαλιάσει ό,τι έλεγε χτές ; Και τόν συμπεράσμα βγαίνει μονάχο του : Πρέπει νάνα κανείς πολν κουτός, για να κάθεται να πιστεύει κάτι τέτοιους, αφού κ' οι ίδιοι δέν πιστεύουνε σ' ό,τι γράφουνε σήμερα και σ' ό,τι θά γράφουνε αύριο.

Δικός σου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΗΜ. τού ΝΟΥΜΑ. — Δέν έχεις δικιο. Ό Φ. Π. είναι μορφωμένος και καλός δημοσιογράφος. Μήν ξεχνάς πώς αναγκάζεται ναχει πιασωρομίες, καθυστερημένες, μουχλιασμένες και συντηρητικές ιδέες, επειδή τόν φύλλο πού εργάζεται έχει συντηρητική ιδεολογία στα πολιτικά, τά κοινωνικά και τά ζήτήματα της φιλολογίας και της τέχνης. Τί θέλεις τόν λοιπόν να κάμη; Προσπαθεί να τά δολέψει. Γι' αΰτό τόν ρήχνει τι: περισσότερες φορές στην άποριτολογία και στην άδυστηρότητα, και φτάνει στο σημείο να ύποστηρίζει και την ποτριωτική πόληση άκόμα. Μείνε όμως ήσυχος και τού λόγου σου κι ό «Ριζοσπάστης» πού άνησχει. Όλα θά διορθωθούνε άμα ό κ. Φ. Π. ξαναμείνει άνεπηρέαστος. Και τόν κάτω κάτω της γραφής, τί τά βάζεις με τόν Φ. Π. ; Υπάρχουνε άλλοι χρονογράφοι τόσο άξιοστοι και καθυστερημένοι, πού ό Φ. Π. είναι άπορο περισσότερο μπροστά τους.